

THE PLACE OF ELIZABETH I IN THE HISTORY OF ENGLAND

Ruxshona Berdimuradova¹

M.M Xoshimova²

Samarkand State University

DOI: 10.5281/zenodo.15486476

Article History	Abstract
Received: 10.04.2025 Accepted: 22.05.2025	In this article, the reign of Queen Elizabeth I, the most famous member of the Tudor dynasty, one of the most powerful dynasties in the history of England in the Middle Ages, her accession to the throne, her management of the country, her relations with Edward VI and her religious reforms, the end of the Reformation period, her policies, Maria I relations with.

Keywords: reformation Henry VIII Tudor, Maria I, religious reform, military reform, golden age.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Student, Faculty of History, Samarkand State University, Samarkand, Uzbekistan

² Associate Professor of the Department of World History, Samarkand State University, Samarkand, Uzbekistan

YELIZAVETA I NING ANGLIYA TARIXIDA TUTGAN O'RNI

KALIT SO'ZLAR/
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

reformatsiya Genrix VIII
Tyudor, Mariya I, diniy
islohot, harbiy islohot, oltin
asr

ANNOTATSIYA/ АННОТАЦИЯ

Ushbu maqolada òrta asrlarda Angliya tarixida òta qudratli sulololardan biri bòlmish tyudorlar sulolasining eng mashhur azosi qirolicha Yelizavetta I ning hukmronligi , taxtga kelishi , mamlakatni boshqarishi, Eduard VI bilan bo'lgan munosabatlari va diniy islohotlari , reformatsiya davri tugashi , uning olib borgan siyosati , Mariya I bilan munosabatlari.

Tyudorlar — Angliyadagi qirollar sulolasi (1485—1603). Qizil va Oq gullar urushidan so'ng hokimiyat tepasiga kelgan. Yangi dvoryanlar va shahar burjuaziyasiga tayangan. Tyudorlar hukmronligi davrida absolyutizm shakllangan, ingliz cherkovi Vatikandan ajrab chiqib, mustaqil bo'lgan va qirol hokimiyatiga tobe ettirilgan (1534); 1588-yil Atlantika okeanidagi savdo yo'llari ustidan nazorat qilish huquqiga ega bo'lish uchun Ispaniya bilan muvaffaqiyatli urush olib borilgan (1588-yil ispanlarni "Yengilmas armada" deb atalmish flotining tormor etilishi); Rus davlati bilan savdo aloqalari o'rnatilgan (1553). Eng mashhur vakillari: Genrix VII, Genrix VIII, Eduard VI, Mariya I Tyudor, Yelizaveta I.

Angilyaning buyuk qirolichasi shanba kuni 30 aprel 1536 yil Yelizaveta Tyudor Angliyada tug'ilgan . Otasi Genrix VIII birinchi rafiqasi Ketrin Arogonskiya bilan ajrashgach, naslini davom ettirish uchun Anna Bolyennga uylanadi. Intiq kutilgan kunlar kelib Anna Bolyenning ko'zi yoriydi, biroq uzoq kutilga o'g'il tug'ilmaydi, uning o'rniga angiliyani 45 yil davomida boshqargan Yelizaveta I tug'ilgan. Bu chaqoloq tug'ilishi hech kimni xursand qilmaydi. O'gli tug'ilmagach Genrix VII bu rafiqasidan ham qutulish choralarini kòradi .Va shu sababli Anna Bolyennni xiyonatda ayblanib 2 - may seshanba kuni qirolichaning o'z maslahatchilar tomonidan so'roq qilindi va minoraga yuborildi. 8 - may dushanba kuni Anna aniq assosiz dalillar asosida davlatga xiyonatda ayblanib sud qilindi. 17 may chorshanba kuni qirol va Annaning nikohi Kenterberi arxiyepiskopi tomonidan bekor qilindi (sabablari hech qachon oshkor etilmagan) va malika Yelizaveta noqonuniy bolib qoldi va shu bilan ingliz tojiga davo qilish huquqidan mahrum boldi . Ikki kundan keyin Anna minglab odamlarning jim olomoni oldida Yashil minorada boshini kesib tashladi Yelizaveta I onasining òlimidan keyin otasining mehridan ham mosovo bòlib , voyaga yetadi.Yelizaveta onasining òlimidan keyin malikalik maqomini ham olib qoyiladi Yelizavetta I Tyodorning otasi Genrix VIII òlimdan sòng o'gli Eduard Eduard VI nomi bilan tog'asining vasiyligida taxtga o'tiradi. Taqdirini qarangki Genrix VIII uzoq kutgan o'gli taxtda uzoq o'tirmaydi.1553 - yil pnemaniya(o'pka shamollashi)dan vafot etdi. Yagona o'gil merosxor vafotidan so'ng malikalik maqomi olib qòyilgan Mariya I chi va Yelizaveta I taxtda navbatma navbat òtirishgan Mariya Tyudor. Malumki Angliyada xristianlik dinining ikki oqimi ya'ni protestant va katolik mazhablarining doimi kurashgan.Mariya I ni taxtga kelishi katolik cherkovini hokimyatini qaytarishni maqsad qilib oladi . Bu esa òz navbatida

protestanlarni hayotini qiyinlashtirdi. Mariya I ning hukmronligi (1537 - 1558 yillar) kòplab qonli voqealar bilan tarixda qolgan . MariyaI bir kechada 300 protestantni o'tda yoqıyrtsh ıgnıkpftıy.Mariya I dastlab bolaligi davrida singlisi bilan munosabatlari yaxshi bòlgan, keyinchalik singlisi taxtga raqib sifatida kòra boshlagan. Mariya I katolik e'tiqodiga juda sodiq edi.Mariya I davrida papalik bilan katoliklar Ispaniyani aloqalari mustahlamgan.1554 yilda bo'lajak Ispaniya qiroli Filipp II turmushga chiqdi. Yelizaveta I 1558 yilda taxtga òtiradi.[1;267] Yelizaveta I ritorika san'atini yaxshi egallagan.Yelizaveta I ning hukmronligi Angliya tarixida "oltin asr " nomi bilan tarixda qolgan. Yelizaveta I davrida Angiliya har jihatdan yuksalgan shu sababli juda kòplab davlat hukmdorlari sovchi qo'ygan. Masalan Ivan Grozniy , marhum opasining eri Filipp II . Yelizaveta nikoh bo'lishini his qilgan bo'lsa-da u qabul qilmagan . U ko'p yillar davomida turmush qurushni o'ylashni davom ettirdi lekin tomonidan 1570 yilda unig hukumati Yelizaveta buni qabul qildi turmushga chiqmaslik .U hech qachon turmushga chiqmagan yoki farzand ko'rmaganligi sababli Elizabetga tez tez murojaat qilishadi "bokira malika "sifatida. "Oltin asr " bo'lganligi aytiladi Angliya o'sdi . Tinchlik davrida Angliya boyib kuchayib bordi.Angilyada o'zining mashhur pyesalarini yozganUilyam Shekspir yevropaning madaniy markaziga aylangan

Angliya dengizchilari Ser Frensis Drake bilan Ser Volter Roli Yangi dunyoni kashf qilmoqda. Yelizabet huhmdorligi davrida hammasi ham yaxshi vaqtlar emas edi . 1558 yilda qiroli Filipp II Ispaniyaning 130 ta harbiy kemadan iborat flot Angliyaga bostirib kirishni va katolik e'tiqodini qayta tiklashni buyurdi . BU Ispaniya armadasi sifatida tanilgan . Kemalar mag'lubiyatga uchradi. Ingliz floti tomonidan ispanlarning o'z kuchlarini ishlatish uchun jangga jalb qilishdi . O'q dorilari va porox bilan kemalarni portlatish uchun o'z flotiga yubordi . Bundan keyin bo'ronlarda zarar ko'rgan Ispaniya floti ortga chekindi Ular yutqazishgan edi ularning yarmidan ko'pi kemalar va 20000 dan ortiq kishi edi. Armada ustidan qozonilgan g'alaba ko'rindi. Yelizaveta I bilan papa òrtasidagi munosabatlar birmuncha murakkab edi. Yelizaveta I protestant bòlgan va Angiliya katolik cherkovidan ajralish siyosatini davom ettirdi. Yelizaveta I protestantlikni rasmiy din sifatida tan oladi. 1559 - yilda " Tizim qonuni " qabul qildi. Bu qonun Protestantlarni kuchaytirib yubordi.Angiliyaning protestant bolishi uchun xudoning roziligi sifatida u o'sib ulg'aygan sari Yelizaveta o'z ko'rinishiga ko'proq e'tibor qaratdi . Yelizabeta shunchaki bokira emas edi . Qaysidir ma'noda u butun Angliya qiroligiga aylangan edi .[2 ;197] Besh asrdan koproq vaqt davomida chet el bosqinidan qo'rqishgan 1558 yil 12 iyul kuni Ispaniya floti o'z taqdirini kutib olishi uchun Korunnani tark etdi. Yelizabet o'z kuchini ko'rsatish uchun imkoniyatdan foydalandi. Angiliya va Shvetsiya òrtasida siyosiy savdo rivojlandi. Yelizevetaning hukmronligi qirolichaning sanat bo'lgan hayrati bilan ajralib turardi; Yelizavetaning hukmronligi davrida portretlar va minaituralar ustunlik qadrlangan . Bazi tarixchilar Yelizaveta davridagi Angiliya sanatining eng mashhur asarlari miniatura va rasmlari edi.Yelizaveta I ni Angiliya cherkovining onasi sifatida tasvirlangan.Yelizaveta I davrida musiqa xalq hayotida muhim ro'l o'ynagan.Yelizaveta I davrida kuylangan musiqa turlari ; Madhiya (qisqa diniy xor uchun qoshiqlar) Madrigal (bir nechta qo'shiqchilar

uchun qo'shiq odatda Uilyam Brand (1543-1623), Tomas Kempion (1567-1620), Jon kabi buyuk bastakorlar edi . Duolend (1563-1626), Jon Fermer (1570-1620), Orlando Gibbons (1583-1625) , Robert Jonson (1500-15600) va Tomas Tilles (1505-1585) qishloqda dalada va har bir yurtda mashhur musiqalar yangradi . Ko'cha musiqasi ham qolga kiritildi Yelizaveta I davrida skripka yoki latva bilan buskerlar piyodalarni chiroyli qo'shiqlar bilan xursand qilishardi. .Uyg'onish davri dramaturglarini yozgan eng muvaffaqiyatli va sermahsul dramaturglaridan Gerbert Spenserning she'rlari ,abadiy yoshligicha qoladi, "Peri malikasi" Shundan so'ng Yelizabet 1562 yilda chechakka chalingan va uning yarmi kal bo'lib qolgan va terisi chandiqli edi shuning uchun u parik kiygan va og'ir grim surib pardoz qilar edi 1601 yilda Yelizaveta I majlis o'tkazadi.Majlisda kambag'allarga yordam berish va monopoliyalarni cheklash bo'yicha qonun qabul qilingan. Shuncha harakatga qaramay uning sog'ligi 1602 yilning kuzigacha sog'lig'i ijobiy tarafga o'zgardi ozini tuta boshladi . U 1603 yili 23 martda 69 yoshida vafot etdi.[3;350]U Vestminsterda dafn qilindi . U Abbey singlisi Meri I bilan birga dafn etilgan.

Xulosa qiladigan bòlsak Yelizaveta I o'z davrining eng mashhur va muvaffaqiyatli qirolichasi bòlgan. Taqdirni qarangki, Genrix VIII qizlarini tan olmasdan ularni noqonuniy deb malikalik unvonini ham olib qòygan edi . Taqdir charxpalagi shu bòlsa kerak Uzoq kutilgan o'g'li taxtda uzoq o'tirmaydi. Mariya I va Yelizaveta I qabul qilinmagan edi.Yelizaveta I onasining buyuk qasosi bòlgan .Yelizaveta I 45 yil Angliyani yolg'iz òzi boshqargan.Yelizaveta onasining boshiga tushganlari va Genrix VIII ni boshqa rafiqalariga qilgan ishlaridan keyin Yelizaveta ham turmush qurmaslikka qaror qilgan. Angilya juda kòp qirol va qirolichalarni kòrgan bòlsa - da Yelizaveta I hammasidan alohida òrinda turadi Yelizaveta I hukmronlik qilgan davr "Oltin asr "deb , bazi tarixchilar Yelizaveta davri deb ham atagan.Yelizaveta I òz aka ukalar bilan munosabatlari dastlabki davrda yani bolaligida ancha yaxshi bòlgan ukasi Eduard VI bilan bo'lgan munosabatlari unga jonatgan xatlaridan ham malum Yelizaveta I insoniy jihatdan yetuk inson bòlgan. Yelizaveta I davrida Angliya siyosiy jihatdan ancha yuksalgan, Fransiya bilan munosabatlari birmuncha barqarorlashtirgan.Yelizaveta I davrida Angliya har jihatdan yuksalgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xeyk Elezavetta I Angliya qirolichasi. 1997-yil 320-bet
2. Treysi Borman Tyodorlar sulolasi .1997-yil 278 betà
3. Demetrova Yelizavetta Tyudor. 2012-yil 267-bet